

Відділ культури, національностей та релігій
Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

***Незгасний перстень
життя***

До 120-річчя з дня народження

Б. Д. Антоненка-Давидовича

Бібліографічний покажчик

Славутич 2019

Цей бібліографічний покажчик підготовлений відділом бібліотечно-бібліографічного обслуговування Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене відзначенню у 2019 році 120-річчя від дня народження Бориса Дмитровича Антоненка-Давидовича – українського письменника, літературного перекладача, члена літературної організації Ланка-МАРС, дослідника проблем розвитку й культури української мови.

Покажчик містить біографію, публікації про твори письменника, видання та статті про його життя і творчість, розробки уроків, позакласних заходів, сценаріїв, інтернет-ресурси про життя і творчість Б. Антоненка-Давидовича.

Матеріал розміщений за розділами в алфавітному порядку.

Посібник розраховано на широке коло читачів.

Укладачі:

Панова Л. І., Соловійова Л. О.,
Янченко О. О.

Відповідальна
за випуск:

Портная Н. В.

Б. Антоненко-Давидович

Антоненко-Давидович Борис Дмитрович народився 5 серпня 1899 р. в передмісті м. Ромни – Засуллі (тепер Сумської обл.) у сім'ї машиніста-залізничника Дмитра Олександровича Давидова і Юлії Максимівни Яновської. («Антоненко-Давидович» є водночас і псевдонім, і прізвище його прадідів – реєстрових козаків Антоненків). Закінчивши в 1917 р. Охтирську гімназію, майбутній письменник вступив на природничий відділ Харківського університету, але невдовзі перевівся на історико-філологічний факультет Київського університету. Через матеріальні нестатки та безперервну зміну влад офіційної вищої освіти так і не здобув, довелося опанувати науку самотужки «в бібліотеках та з великої книги життя».

У 1920-1921 рр., ще зовсім юним членом КП(б)У, Б. Антоненко-Давидович завідував Охтирською наросвітою, ходив у загоні ЧОНу проти Махна та місцевих повстанських ватаг, збирав продрозкладку й організовував вибори до Рад. Не зрозумівши сутності НЕПу й не погоджуючись із практикою розв'язання національного питання на Україні, восени 1921 р. вийшов із КП(б)У і вступив до УКП. Та, переконавшись у марності її діяльності, і не бажаючи «помножувати дяківський хор у московській церкві з філіалом в Україні», восени 1923 р. вийшов з УКП.

У 1923 р. в київському журналі «Нова громада» надрукував перше оповідання «Останні два», яке й поклало початок його творчості. Своє літературне «хрещення» письменник одержав у літературній організації «Ланка» (згодом – «Марс», що відокремилась од строкатого «Аспису» (асоціації письменників), яка об'єднувала невеличку, але творчо дуже сильну групу молодих «попутників»: Б. Антоненко-Давидович, Г. Косинка, В. Підмогильний, Є. Плужник, Б. Тенета, Т. Осьмачка, Д. Фальківський та ін. Б. Антоненко-Давидович – автор більше двох десятків оригінальних книг оповідань, повістей, роману, літературно-критичних нарисів та портретів. Найвідоміші його книги, які й визначають творче обличчя письменника, це повість «Смерть» (1928), збірка літрепортажів «Землею українською» (1930), роман «За ширмою» (1963), цикл «Сибірських новел» (1989) та мовознавча праця «Як ми говоримо» (1970, 1991).

Одним із найпомітніших творів у літературному процесі на Україні 20-х років була повість «Смерть», яка з-поміж інших факторів спричинилася до багаторічних поневірянь письменника «на розпутьях велелюдних». У ній Антоненко-Давидович глибоко дослідив процес витравлення національної свідомості й гідності, відлучення українського інтелігента від свого етносу й деградацію його в безбатченка-манкурта. Повість «Смерть», як і книга «Землею українською», були піддані нищівній критиці. Автора публічно звинувачували в «неприкритому зоологічному націоналізмі», в усіх інших найтяжчих «гріхах». І матеріально, й морально життя письменника стало нестерпним, і він виїздить до Алма-Ати, де влаштовується працювати в Держкрайвидаві редактором.

Та після вбивства Кірова по всій країні почалися жорстокі репресії. Вже 5 грудня 1934 р. заарештовано Є. Плужника, а 17 грудня розстріляні як «вороги народу» і «терористи» друзі Антоненка-Давидовича: Г. Косинка, Д. Фальківський, К. Буревій, О. Близько. Цунамі терору докотилася й до Казахстану. 2 січня 1935 р. Антоненка-Давидовича заарештовано й під конвоєм відправлено до Києва.

На допитах письменник тримався гідно й мужньо. Коли слідчий НКВС Хаєт вимагав зізнатися в приналежності до терористичної організації й обіцяв зберегти йому «мерзенне» життя, якщо покається і видасть своїх спільників по УВО, Б. Антоненко-Давидович відповів: «Я не знаю, які у вас є засоби впливу на в'язнів під слідством. Та навіть коли б, припустимо, якимись невідомими способами вам пощастило зламати мене і я виказав би вам на себе й на інших оцю фантазмагорію, і коли б ви не тільки дарували мені моє «мерзенне», як ви кажете, життя, а навіть випустили на волю, то я повісився б на першому ж сучку. Тому, що таким людям, як я, можна жити з переламаним хребтом, але з переламаним моральним хребтом я жити не зміг би. На це ви зважте.» Отож Хаєт змушений був визнати, що в особі Антоненка-Давидовича він зустрів «закоренілого ворога, але стійкого».

Сталінські опричники звинуватили письменника у «приналежності до контрреволюційної націоналістичної організації» (УВО), яка нібито силою зброї «прагнула повалити Радвладу на Україні і готувала індивідуальний терор проти Компартії і Радянської держави». На підставі цієї фальшивки Б. Антоненка-Давидовича було засуджено на 10 років концтаборів, де письменник пройшов усі кола

ГУЛАГівського пекла, а після того був відправлений на довічне заслання в село з промовистою назвою Малоросейка Больше-Муртанського району Красноярського краю.

Лише 1956 р. був реабілітований, а наступного року повернувся до Києва і спрагло взявся до творчої роботи. Та з виходом у світ роману «За ширмою» на нього знову посипалися звинувачення у всіляких гріхах. У роки брежнєвсько-сусловської стагнації письменник був ошельмований, зацькований і зловісно замовчаний, але морально не зломлений.

Помер письменник 9 травня 1984р.

ЛУ 19(4428) 9.05.1991

<https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=1497>

Увічнення пам'яті

Борис Антоненко-Давидович введений героєм у романі Докії Гуменної «Діти Чумацького Шляху» під ім'ям Головач. У оповіданні «Чистка» фігурують В. Підмогильний та Є. Плужник. У оповіданні «Щастя» частково відбилися автобіографічні моменти стосунків із Вірою Баглій.

Похований на Лісовому кладовищі в Києві.

Іменем Антоненка-Давидовича названо вулиці в місті Коломия, в житловому масиві Сихів у місті Львові та інших.

Постановою Кабінету Міністрів від 27 березня 2000 року Роменська міська центральна бібліотека для дорослих отримала ім'я Бориса Антоненка-Давидовича.

Надгробок на Лісовому цвинтарі у Києві У 2000 році постановою Кабінету Міністрів України № 558 від 27.03.2000 «Про присвоєння імен закладам освіти та культури Житомирської, Львівської, Сумської, Черкаської, Чернігівської областей» центральні міській бібліотеці міста Ромни було присвоєно ім'я Бориса Антоненка-Давидовича. Іменем Бориса Антоненка-Давидовича названо вулицю на житловому масиві Сихів у місті Львів. У 2010 році режисер Ірина Шатохіна зняла документальний фільм «Версія 2: вижити» про життєвій і творчий шлях Б. Антоненка-Давидовича.

Твори

Антоненко-Давидович Б. Вибрані твори / Б. Антоненко-Давидович. – К.: Грамота, 2006. – 336 с.

Антоненко-Давидович Б. Вибрані твори / Б. Антоненко-Давидович; упоряд. Б. Тимошенко. – К.: Книга, 2016. – 424 с.

Антоненко-Давидович Б. Твори в 2-х томах. – Т. 1: Повісті та романи. / Б. Антоненко-Давидович. – К.: Наукова думка, 1999. – 744 с.

Антоненко-Давидович Б. Твори в 2-х томах. – Т. 2: Сибірські новели. Оповідання. Публіцистика. Спогади. Листування / Б. Антоненко-Давидович. – К.: Наукова думка, 1999. – 656 с.

Антоненко-Давидович Б. Твори в 2-х томах. – Т. 1: Оповідання. Повісті. Літературний репортаж / Б. Антоненко-Давидович; упоряд. Я. Тимошенко, Б. Тимошенко; ред. Н. Кравченко – К.: Дніпро, 1991. – 748 с.

Антоненко-Давидович Б. Твори в 2-х томах. – Т. 2: За ширмою: Роман. Сибірські новели. Повісті. Оповідання / Б. Антоненко-Давидович; Упоряд. Я. Тимошенко, Б. Тимошенко. – К.: Дніпро, 1991. – 624 с.

Антоненко-Давидович Б. Золотий кораблик. Ялинка з «хлопушками» / Б. Антоненко-Давидович // Танець журавки: Оповідання, новели: Для середнього шкільного віку / Худож. О. Распопова. – К.: Лелека, 2003. – С. 3-20.

Антоненко-Давидович Б. Сибірские новеллы / Б. Антоненко-Давидович // Дружба народов. – 1996. – № 1. – С. 122.

Антоненко-Давидович Б. Сибірські новели / Б. Антоненко-Давидович // Вітчизна. – 1989. - № 1. – С. 16-63.

Антоненко-Давидович Б. Січ-мати: Трилогія / Б. Антоненко-Давидович // Дніпро. – 1997.– № 9-10. – С. 4- 85.

Антоненко-Давидович Б. Слово матері (Скорочено) / Б. Антоненко-Давидович // О. Бандура, Н. Волошина Українська література: Підручник для 8 кл. – 6-те вид. – К.: Освіта, 2002. – С. 280-290.

Антоненко-Давидович Б. Смерть. Сибірські новели. Завищені оцінки / Б. Антоненко-Давидович; вступ. слово Л. Бойка. – К.: Вид-во гуманітарної літератури, 2005. – 559 с. – (Серія «Б-ка Шевченківського комітету»).

Антоненко-Давидович Б. Смерть: Уривки з повісті / Б. Антоненко-Давидович // Живиця: Хрестоматія укр. літ. ХХ ст.: У 2 кн. – Кн. 1 / За ред. М. М. Конончука; Упоряд. М. М. Конончук, Н. І. Бондар, Т. І. Конончук. – К.: Твім інтер, 1998. – С. 376-397.

Антоненко-Давидович Б. Смерть: Уривки з повісті / Б. Антоненко-Давидович // Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. – В 3-х кн. – Кн. 2. – К.: Рось, 1994. – С. 268-283.

Антоненко-Давидович Б. Смерть: Уривки з повісті; Протеже дяді Васі / Б. Антоненко-Давидович // Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: В 4-х кн. – Кн. 2. – К.: Аконт, 2001. – С. 582-607.

Антоненко-Давидович Б. Тюремні вірші / Б. Антоненко-Давидович // Дніпро. – 1989. – № 6. – С. 101-105.

Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо / Б. Антоненко-Давидович. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 1994. – 254 с.

Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо / Б. Антоненко-Давидович; уклад. Я. Тимошенко. – К.: Либідь, 1991. – 256 с.

Про життя і творчість

Андрусенко В. П. Борис Дмитриевич Антоненко-Давидович. Повесть «Смерть» / В. П. Андрусенко, Л. С. Загребельная, Е. В. Козырь, Л. П. Петрова // 50 знаменитых украинских книг. – Харьков: Фолио, 2004. – С. 253-263. – (100 знаменитых).

Антоненко-Давидович Борис // Українське слово: Хрестоматія укр. літ-ри та літ. критики ХХ ст. – В 4-х кн. 2. – К.: Аконіт, 2001. – С. 581.

Бойко Л. «Без правди нема справжньої літератури»: До 100-ліття від дня народження Б. Антоненка-Давидовича / Л. Бойко // Дивослово. – 1999. – № 8. – С. 51-57.

Бойко Л. Борис Антоненко-Давидович / Л. Бойко // О. Бандура, Н. Волошина Українська література: Підручник для 8 кл. – 6-те вид. – К.: Освіта, 2002. – С. 277-280.

Бойко Л. І не Європа, і не просвіта...: Б. Антоненко-Давидович / Л. Бойко // Двадцять роки: літературні дискусії, полеміка. Літературно-критичні статті / упоряд. В. Дончик. – К.: Дніпро, 1991. – С. 261-288.

Бондар Н. І. Антоненко-Давидович Борис / Н. І. Бондар // Живиця: Хрестоматія укр. літ. ХХ ст.: У 2 кн. – Кн. 1 / За ред. М. М. Конончука; Упоряд. М. М. Конончук, Н. І. Бондар, Т. І. Конончук. – К.: Твім інтер, 1998. – С. 371-375.

Борис Антоненко-Давидович знаний і незнаний // Вітчизна. – 1999. – № 7-8. – С. 151-152.

Жила С. «Він їх писав, як дихав...»: Аналіз «Сибірських новел» Бориса Антоненка-Давидовича / С. Жила // Дивослово. – 1998. – № 7. – С. 37-39.

Жила С. Вивчення роману Бориса Антоненка-Давидовича «За ширмою» / С. Жила // Дивослово. – 2000. – № 4. – С. 44-50.

Заярна І. Антоненка-Давидович – майстер художньо-документальної новели / І. Заярна // Слово і час. – 1995. – № 8. – С 47-50.

Кононенко В. О. Подвижник духу: До 110-річчя від дня народження Б. Д. Антоненка-Давидовича / В. О. Кононенко // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2009. – № 3. – С. 46-52.

Костюк Г. ...Що вгору йде...: Борис Антоненко-Давидович / Г. Костюк // Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. – В 3-х кн. – Кн. 2. – К.: Рось, 1994. – С. 257-268.

Миронець Н. «...Істина і справедливість, хоч і з запізненням, повинні бути відновлені...»: Борис Антоненко-Давидович / Н. Миронець // Розбудова держави. – 1996. – № 8. – С. 60-65.

Миронець Н. Радянська репресивна система в долі Бориса Антоненка-Давидовича / Н. Миронець // На тлі трагічної історії. – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 2003. – С. 107-116.

Нестерчук Д. Два покоління: Борис Антоненко-Давидович і шістдесятники (з архівних фондів ЦДАМЛМ України) / Д. Нестерчук // Літературна Україна. – 2012. – 12 квітня. – С. 14.

Оліфіренко С. М. Антоненко-Давидович Борис / С. М. Оліфіренко, В. В. Оліфіренко, Л. В. Оліфіренко // Універсальний літературний словник-довідник. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008. – С. 19-20.

Погрібний А. Уроки Бориса Антоненка-Давидовича / А. Погрібний // Поклик дужого чину: статті, портрети, силуети, наближення, публіцистика / Вступне слово В. Дончика та П. Кононенка. – К.: ВЦ «Просвіта», 2009. – С. 541-544. – (Бібліотека Шевченківського комітету).

Хамедова О. Feci, quod pqtui...: Доля і творчість Бориса Антоненка-Давидовича / О. Хамедова // Дивослово. – 2014. – № 5. – С. 55-61.

Яценко Т. Вірність материнському заповіту: Вивчення повісті Бориса Антоненка-Давидовича «Слово матері». 8 клас / Т. Яценко // Дивослово. – 1999. – № 11. – С. 38-41.

Інтернет-ресурси

Антоненко-Давидович Борис Дмитрович [Електронний ресурс]. Вікіпедія: Вільна енцикл. – Електр. дані. – Режим доступу:

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D0%94%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%91%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87>. – Назва з екрану. – Дата останньої правки 03.06.2019. – (Дата звернення 30.07.2019).

Письменник, мовознавець, громадський діяч: Інформаційно-методичні матеріали до 115-ї річниці від дня народження Б. Д. Антоненка-Давидовича [Електронний ресурс] / уклад. В. В. Потуремець // Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесея Гончара. – Електр. дані – Режим доступу: **http://libgonchar.org/index.php?option=com_content&view=article&id=243%3A2014-07-18-06-43-07&catid=206&lang=uk**. – Назва з екрану. – (Дата звернення 30.07.2019).

Антоненко-Давидович Борис Дмитрович – життєвий та творчий шлях, біографічні статті [Електронний ресурс] // УкрЛіб: Бібліотека Української Літератури. – Електр. дані. – Режим доступу: **<https://www.ukrlib.com.ua/bio/author.php?id=24>**. – Назва з екрану. – (Дата звернення 30.07.2019).

Антоненко-Давидович Борис Дмитрович – біографія [Електронний ресурс] // Віртуальний музей. Дисидентський рух в Україні. – Електр. дані. – Режим доступу: **<http://museum.khpg.org/index.php?id=1113803070>**. – Назва з екрану. – (Дата звернення 30.07.2019).

Книжкова виставка «Подвижник духу Б. Д. Антоненко-Давидович» [Електронний ресурс] // Національна історична бібліотека України. – Електр. дані. – Режим доступу: http://www.nibu.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1360&Itemid=1671. – Назва з екрану. – (Дата звернення 30.07.2019).

Касян Л. Українська література в рецепції Бориса Антоненка-Давидовича [Електронний ресурс] / Людмила Касян // Міжнародний культурний портал Експеримент – Електр. дані. – Режим доступу: <https://md-eksperiment.org/post/20161126-ukrayinska-literatura-v-recepciyi-borisa-antonenka-davidovicha>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 30.07.2019).

Ільніцька Т. Борис Антоненко-Давидович – творчість ціною втраченого життя [Електронний ресурс] / Тетяна Ільніцька // probapera.org. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://probapera.org/publication/13/14993/biografiya-borysa-antonenko-davydovycha.html>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 30.07.2019).

Антоненко-Давидович Борис Дмитрович – Біографія, твори [Електронний ресурс] // UkrBooks.com: українська та світова література. – Електр. дані. – Режим доступу: http://ukrbooks.com/ua/Antonenko_Davydovych_Borys/. – Назва з екрану. – (Дата звернення 30.07.2019).

Зміст

Біографія Б. Антоненка-Давидовича.....	3
Увічнення пам'яті.....	5
Твори письменника.....	6
Про життя і творчість.....	8
Інтернет-ресурси.....	10